

Dış Politika Analizi

XII. Küresel Siyasetin Dönüşümü ve Dış Politika

Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Aktörler, Küreselleşme Tartışmaları

Uluslararası İlişkiler

- Küresel siyasette etkin olan devlet dışı aktörlerin **tür** ve **sayısının** artması -> **uluslararası(cılık)** *transnational(ism)*, uluslararası ilişkiler (*transnational relations*)
- Uluslararası ilişkilere dair ilk çalışmalar 1970'lerde. J. Rosenau, Keohane ve Nye
- «Uluslararası ilişkiler, hükümetin **merkezi karar alma** organı tarafından **kontrol edilmeyen** devlet sınırları arasında cereyan eden **temas, koalisyon ve etkileşimlerdir.**» Keohane ve Nye (1971)
- «Uluslararası ilişkiler, **ulusal sınırlar boyunca** temellenmiş **devlet dışı aktörler** arasındaki **sürekli bağlantılar** ve **devam eden değişimlerdir.**» Vertovec (2009)

Uluslararası İlişkiler

- Her ne kadar devletler artık küresel trendlerin hem **iyi** (yatırım, icat) hem de **kötü** (terörizm, bulaşıcı hastalıklar) anlamda **daha etkili** olduğunu idrak etmek durumundaysa da, küresel sistemde **daha fazla uluslararasılaşma ve daha az devlet rolü** yönünde **doğrusal bir ilerleme** olduğunu söylenemez.
- Devletlerin **diplomasi** ve **toprak üzerinde kanuni ve pratik güçleri** aracılığıyla, hâlâ uluslararası sistemin çerçevesini oluşturan başat aktörler oldukları söylenebilir.
- **Uluslararası aktörler** de bu sisteme **uyum sağlamak** zorundadırlar. Ama **devletler de uluslararası aktörlerin** varlığını **yok saymaları** durumunda **cezalandırılacaklarının** farkındadırlar.

Uluslararası Aktörler

- Uluslararası aktörler, **devletlerin içindeki fiziksel tesislere** dayanmasına rağmen, uluslararası ilişkiye geçmek için **onlara muhtaç olmayan** bireyler veya özel gruplardır.
- Üç grupta sınıflandırılabilirler:
 1. Topraksal aktörler
 2. İdeolojik/kültürel aktörler
 3. Ekonomik aktörler

Uluslararası Aktörler

- 1. Topraksal Aktörler:** topraksal bir temel kullanan veya elde etmeye çalışan aktörlerdir. Uzun süredir **siyasi/askeri örgütler** çerçevesinde faaliyet gösterip, **de facto dış politikalar** izleyip, **devletleşme** amacına uğraşmak için uğraşan **gruplardır**. (Ör. FKÖ, FARC, Tamil Kaplanları, PYD)
Diğer topraksal aktörler, **ulus altı düzeyde** faaliyet gösteren kentler, bölgeler veya federe birimler olabilir. -> Yerel ve belediye odaklı dış politika

Uluslararası Aktörler

2. İdeolojik/kültürel Aktörler: Ulusal sınırlar üzerinde belli düşünce ve düşünce biçimlerini öne çıkarmaya çalışanlar aktörlerdir. Konvansiyonel güç kaynaklarına dayanmadan fikirleri yaymayı veya değerleri paylaşmayı amaçlarlar. Kendi içinde dörde ayrılırlar:

- ✓ Dava örgütlenmeleri (ör. Apartheid karşıtı hareket)
- ✓ **Dini yayma** ve daha **iyi bir yaşam vizyonu** sunmayı amaçlayan örgütlenmeler (ör. Evanjelist hareket, Sosyalist Enternasyonel, Yeşil Hareket, Müslüman Kadeşler)
- ✓ Diasporalar (Ermeni ve Yahudi diasporaları)
- ✓ Epistemik örgütlenmeler (ör. Pugwash, Sınır Tanımayan Doktorlar)

Uluslararası Aktörler

3. Ekonomik Aktörler: Zenginlik yaratmayı amaçlarlar. Bunlar her şeyden önce **çokuluslu şirketlerdir**. Bir de yasadışı zenginlik yaratmayı amaçlayan ekonomik aktörler var: **uluslararası organize suç örgütleri**.

Çok uluslu şirketler → Ticari serbestleşme, vergi düzenlemeleri, işgücü dolaşımı ve minerallerin kullanımı konusunda hükümetler üzerinde **kolektif olarak** büyük **baskı** yapabilme kapasitesi + kendi aralarında **rekabet**.

Kâr, büyüme, istikrar ve modernleşme gibi dar talepleri uyuştuğu sürece **devletlerle çalışırlar**, ama genelde kendi işlerinde özerkliğe sahiptirler.

Ulusaşırı Aktörler

Ulusaşırı aktörlerle devletler arasındaki **etkileşimlere** dair başlıca **modeller**:

- 1. Normal pazarlık ilişkisi:** Ulusaşırı aktörler, devletlerin dış politikasıyla beraber var olmayı kabul ederler, ama bazı özel konularda müzakere yapmak isterler. Devlete lobi yaparlar. Devlet de ulusaşırı aktörlerle müzakere ederken görece rahattır. Anlaşma muhtemeldir.
- 2. Rekabetçi güç ilişkileri:** İki tarafın da birbirinin meşruiyetine meydan okuduğu bir ortam vardır ve açık bir güç kullanımı mevcuttur. Ulusaşırı aktör, devletle doğrudan iletişime geçmeyi çok yararlı bulmaz, bu yüzden onun yerine doğrudan iç toplumla konuşur. Daha karmaşık ulusaşırı aktörler, devletleri birbirine karşı da oynayabilir.
- 3. Aşkın veya paralel ilişkiler:** Devletler arası ilişkileri aşan (*transcending*), farklı bir boyutta işleyen ulusaşırı ilişkilere göndermede bulunur. Ulusaşırı aktörlerin devletlerin yaptıkları pek çok şeyle ilgisiz olduklarını varsayar.

Uluslararası Aktörler

- James Rosenau uluslararası aktörlerin diğer devletleri etkileme ve sivil toplum üzerinde etki yaratma süreçlerini açıklamak için **bağıntı siyaseti** (*linkage politics*) kuramını geliştirmiştir.
- Bağıntı siyaseti, bir toplumda başlayıp bir başka toplumda tepkiye yol açan sürekli bir davranış dizisidir.
- 3 tür bağıntı vardır:
 1. Tepkisel (*reactive*) bağıntı
 2. Taklitçi (*emulative*) bağıntı
 3. Nüfuzcu (*penetrative*) bağıntı

Küreselleşme

- Ulusaşırı aktörlerin sayı ve türlerindeki artış, küresel siyasette daha fazla boy göstermeleri ve bunlar arasında gittikçe artan, karmaşıklaşan ve yer yer devletleri gölgede bırakan ilişki kalıpları -> küreselleşme tartışmaları
- Küreselleşme kısaca siyasal, askeri, ekonomik, toplumsal ve kültürel etkinliklerin siyasal anlamda birleşmiş küresel etkinlik alanında giderek iç içe geçmesini içeren çok boyutlu bir süreç olarak tanımlanabilir.
- Küreselleşme yazınında dış politikanın rolü üzerine yeterince değinilmemiştir.

Küreselleşme

- Küreselleşme yazınında 4 görüş hakimdir:
 - 1. Hiper-küreselleşmeciler** (John Gray, Kenichi Ohmae): Bilişim devrimi + kapitalizm ve liberal demokrasinin zaferi -> Tüm yeryüzündeki insanların küresel pazaryerinin disiplinine tabi olduğu bir döneme geçiyoruz. Yeni toplumsal örgütlenme biçimleri, başat siyasal ve ekonomik örgütlenme biçimleri olarak ülkesel ulus devletlerin yerine geçeceklerdir.
 - 2. Küresel kuşkucular** (Paul Hirst, Graham Thompson): . Küresel ekonominin oluşumu ve iletişim teknolojilerindeki dönüşüm esas dönüşüm 19. yy'da gerçekleşti. 20. yy sonundaki söylem neoliberal ekonomik kurumların ilerlemesine yardımcı olmak için uydurulmuş bir mitter. Aslında küreselleşme denen şey, dünyanın en güçlü ekonomilerinin daha fazla uluslararasılaşmasından başka bir şey değildir. Devletler gerilemede değil, hâlâ etkinler ve küreselleşmenin yön ve yoğunluğunu hala onlar belirliyorlar.

Küreselleşme

- 3. Dönüşümselciler** (David Held ve Jan Aart Scholte): İnsan topluluklarının mekânsal-zamansal teşkillerinde özlü bir değişim meydana gelmiştir. Devlet, küreselleşmeyle özdeşleşen dönüşümlere uyum sağlama kapasitesine sahiptir. 19. yüzyılın sonunda küreselleşme ve uluslararası siyaset birbirini desteklemekteydi ve karşılıklı olarak birbirini inşa ediyordu. Ama bundan sonra, ikisi karşı karşıya geldi zira ekonomik ve zamansal mekânsal dönüşümler çağdaş toprak temelli uluslararası siyasetin altını oymaktadır.
- 4. Karşılıklı oluşum** (Chris Alden, Ammon Aran): Neo-Weberyen bir perspektiften bakarak küreselleşmeyi diğer etmenler yanında siyasal ve askeri etmenler tarafından oluşturulan çok merkezli çok boyutlu ve diyalektik bir süreç olarak görür. Devlet ile küreselleşmenin birbirini oluşturduğunu iddia eder. Uluslararası siyaset ile küreselleşme arasındaki ilişkinin de hep diyalektik olduğunu iddia eder. Yani uluslararası siyaset eş zamanlı olarak hem küreselleşmeye hem de ayrışmaya katkıda bulunduğunu söyler.